

Den åbne skoles rammer, didaktik og pædagogik

Trine Hyllested, University
College Lillebælt

På min gamle skole var indstøbt en tekst i muren: “non scholae sed vitae”. Det er latin og betyder “Ikke for skolen, men for livet”. Det tog lang tid før det gik op for mig hvad det reelt kunne betyde. At undervisningen i skolen skulle kunne bruges som en forberedelse til livet og ikke kun for at kunne klare eksaminerne i skolen. Det var i modsætning til de signaler vi fik fra vores lærere der konstant mindede os om hvad vi skulle kunne til eksamen. Politikerne lavede også dengang adgangsbegrænsninger på vores videre færd i uddannelsessystemet på baggrund af de karakterer vi fik i skolen. Selvom jeg fik en høj karakter i biologi, var det jo ikke ensbetydende med at jeg ville blive en god biologilærer eller en god læge. Så karakterer og skoleviden kan vise en del af et menneskes formåen i studiemæssig sammenhæng, men bestemt ikke alt det der skal til, for at klare en uddannelse, et fremtidigt job i en profession og den fremtidige deltagelse som borger i et demokratisk samfund.

Et tilsyneladende nyt tiltag i grundskolereformen af 2014 peger på at skolen skal åbne sig mod samfundet. Det er skrevet ind i lovgivningsgrundlaget. Når jeg skriver et tilsyneladende nyt tiltag, er det fordi der blot skal en kort læsning af den danske skolehistorie til for at forstå at skolen altid har været åben mod samfundet. Skolens historie må altid forstås i tæt sammenhæng med det omgivende samfund. Da der i 1600-tallet var privat undervisning for adelsfamilierne, latinskoler for de gejstlige og almueskole for de ubemidlede i stændersamfundet, uddannede man eleverne til det samme som deres forældre fungerede som i samfundet. Mange fik meget lidt undervisning. Med en national lovgivning i 1814 signalerede man at alle havde ret og pligt til uddannelse. Der var en intention om et vist minimumsniveau af fælles viden og færdigheder. Indholdet og udviklingen af skolen har altid spejlet og været et udtryk for de herskende samfundsforhold. Mere om skolehistorien på www.skole200.dk.

Jeg skulle selv igennem lang tids uddannelse og undervisningspraksis for at forstå hvordan skole og undervisning kunne bruges som politisk instrument. Det indhold skolen skal have, vil konstant være en politisk kampplads, senest med den nyeste

reform i 2014 og bl.a. med signalet om den åbne skole. Den åbne skoles pædagogik og praktiske rammer er fokus for denne aktuelle analyse.

Lovgivningsgrundlaget

Lovteksten vedr. den åbne skole lyder i Lov om folkeskolen, LBK nr 665 af 20/06/2014, kapitel 2, stk. 4:

“Skolerne indgår i samarbejder, herunder i form af partnerskaber, med lokalsamfundets kultur-, folkeoplysnings-, idræts- og foreningsliv og kunst- og kulturskoler, med lokale fritids- og klubtilbud og med de kommunale eller kommunalt støttede musikskoler og ungdomsskoler, der kan bidrage til opfyldelsen af folkeskolens formål og mål for folkeskolens fag og obligatoriske emner. Kommunalbestyrelsen fastlægger mål og rammer for skolernes samarbejder, og skolebestyrelsen fastsætter principper for samarbejdet”.

Lovteksten angiver at nogle af de institutioner som kommunen i forvejen støtter økonomisk, skal indgå partnerskaber med de lokale skoler. Formålet er at bidrage til opfyldelsen af folkeskolens formål og mål for folkeskolens fag og obligatoriske emner. Samarbejdet skal altså støtte det lovgivningsbestemte grundlag som folkeskoleloven angiver.

Det kan være en rigtig god idé at udnytte de lokale ressourcer og netværk til undervisning. I mange kommuner foregår disse samarbejder allerede, nu bliver det et landsdækkende lovkrav.

Fagligt er det en god idé fordi de lokale musikskoler, ungdomsskoler og folkeoplysningsinstitutioner har et stort og spændende underviserkorps også med andre uddannelser end de mennesker der normalt beskæftiger sig med eleverne. De kan berige det faglige indhold, være nye typer af rollemodeller og skabe muligheder for andre måder at tænke på.

På den anden side er disse undervisere ikke nødvendigvis bevidste om hvad folkeskolen har som lovgivningsmæssigt grundlag, og hvad fagene egentlig skal i skolen anno 2015. Det er mindst 10-20 år siden de selv har gået i grundskole, og meget har ændret sig. Det kræver åbenhed og efteruddannelse af disse undervisere. De har heller ikke nødvendigvis en børneattest eller viden om de sikkerhedsforanstaltninger der gælder i folkeskoleregi.

Det fordrer et stort organisationstalant af den enkelte skoleleder at få samarbejdet i stand, og det må nødvendigvis indebære at kommunens skolechef og pædagogiske konsulenter tager opgaven på sig med at støtte skolelederne i dette arbejde.

Hvorfor og hvordan åbne skolen mod samfundet?

Det er et grundlæggende spørgsmål om den åbne skole vi skal blive ved med at stille os selv. Hvorfor og hvordan er det vi skal bruge det omgivende samfund i skolen?

Formålet med folkeskolen i samme lovebekendtgørelse 665 taler efter min opfattelse sit klare sprog:

Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling. (Folkeskolens formålsparagraf, kapitel 1, par. 1, stk. 1.)

Formålet kan slet ikke opfyldes uden at bruge det omgivende samfund i skolen. Der er dog mange interesser på spil. Mange vil gerne legitimere og markedsføre sig selv gennem at arbejde med skolens elever.

Et grundlæggende spørgsmål i forhold til formålsparagraffen for folkeskolen er om det at bruge det omgivende samfund i undervisningen bliver et middel til at lære, eller om det bliver et mål i sig selv? Først må man overveje hvad eleverne skal lære, og derefter hvordan de skal lære det.

Skal indholdet af undervisningen være et fænomen i en lærebog eller et konkret fænomen fra den aktuelle virkelighed? Eller en kombination af de to? Alle elever har forskellige måder at lære på, og skolens undervisning må derfor tilbyde en vifte af forskellige metoder. Under alle omstændigheder skal der en vis *redidaktisering* til for at kunne bruge et eksempel fra virkeligheden og omsætte det til en forståelig opgave til eksempelvis en 11-årig. Et barn kan have svært ved at gå ind på fx SKATs hjemmeside og forstå alt om hvad indtægt og fradrag er, og hvordan skattesystemet fungerer. Der skal være nogen der formidler for barnet og forklarer. I denne redidaktiseringsproces foregår også en formidling af en holdning til stoffet. Fx så vil den måde man forklarer begrebet "skat" på, jo også afspejle om det er et fænomen man selv støtter eller modarbejder. Der er altså også en vis grad af holdningsbearbejdning på spil i undervisningen. Et andet væsentligt spørgsmål er: Hvad skal barnet så bruge den viden til? Det der er interessant, aktuelt og relevant for en 13-årig, er vel om lompepengene eller indtægten fra avisruten rækker til det barnet gerne selv vil have. Begrebet "skat" er et samfundsmæssigt, kulturelt skabt fænomen der skal læres for at kunne forstå hvordan det danske samfund hænger sammen.

Når professionshøjskolerne uddanner pædagoger og folkeskolelærere, er det jo netop den kunst de studerende skal lære: at gøre almene dannelsesmæssige problemstillinger og færdigheder mulige, aktuelle og relevante for børn og unge.

Hvad er det der skal åbnes?

I lovgivningsteksten åbnes der for samarbejder med

“lokalsamfundets kultur-, folkeoplysnings-, idræts- og foreningsliv og kunst- og kulturskoler, med lokale fritids- og klubtilbud og med de kommunale eller kommunalt støttede musikskoler og ungdomsskoler (...)”.

Selvom lovgivningsteksten kun lægger op til den mere folkeoplysende del af lokalsamfundet, er der imidlertid også lokale virksomheder der gerne slår dørene op og tager imod folkeskoleelever. Afdelingen for teknik og miljø har i mange kommuner længe formidlet til skoleelever. Der er mange statslige institutioner og større virksomheder der formidler til elever.

Spørgsmålet er hvad det er for en forståelse af begrebet samfund man vil åbne skolen imod, og med hvilket formål man gør det. Der er en stor almindelig interesse for at nå skoleelever. Her er det muligt at påvirke og sætte interessedør tidligt i elevernes liv. Helt generelt kan man få mulighed for at oplyse om ens eget faglige virke, men samtidig kan oplysningen også være en reklame og en branding af ens egen eksistens og dermed en mulighed for at legitimere at man findes. Dette gælder alle udbydere af tilbud.

Metoderne til at åbne skolen mod samfundet er mange. Dels kan det ske ved rent fysisk at invitere skolerne, dels ved at fremstille digitale muligheder der kan bringes i spil i undervisnings-sammenhænge. Målgruppen er lige så bred, fra børnehaven til 9. klasse. Her kan lokalsamfundet være en guldgrube af undervisningsmuligheder.

Et grundlæggende didaktisk spørgsmål jeg ville stille til en kommende udbyder af tilbud til folkeskoleelever, er: Hvad er det eleverne skal lære af jeres tilbud, og hvorfor skal de det? Dette første spørgsmål er essentielt både for dem der skaber tilbuddene, og for dem der bruger dem. Det næste spørgsmål jeg ville stille, er: Hvad er det så eleverne skal lave? Ofte er man i en presset skolevirkelighed mest optaget af det sidste spørgsmål: Hvordan skal undervisningen rent praktisk organiseres, hvilke logistiske udfordringer findes der.

Til mange af de tilbud jeg har set gennem tiden, vil jeg blive ved med at stille et kritisk didaktisk spørgsmål: Er det at tilrettelægge oplevelser det samme som at tilrettelægge læreprocesser? Og hvor er det det adskiller sig?

Hvilke muligheder findes der når man vil åbne skolen mod samfundet?

I denne gennemgang vil jeg primært fokusere på de analoge tiltag. Mange af disse har også digitale muligheder som supplement. Jeg vil tage et tværfagligt udgangspunkt,

for som lærer i folkeskolen arbejder man ofte på tværs af fag da formålsparagraffen har et alment dannende sigte. I arbejdet med det omgivende samfund er det helt nødvendigt at arbejde på tværs af fag hvis man skal have timer til at tage ud.

Som naturfagslærer på seminarieniveau gennem 15 år har jeg altid brugt det omgivende samfund i min undervisning. De biologiske, geografiske, kemiske og fysiske fænomener i omverdenen var bl.a. indholdet i det jeg skulle undervise i. Den konstante pædagogiske udfordring var om omgivelserne ville blive en kulisse for undervisningen, eller om omgivelserne ville blive indholdsskabende for undervisningen. Under alle omstændigheder krævede det at skifte fysiske rammer en ekstra indsats fra lærerens side.

Udeskolebevægelsen i Danmark gør et imponerende arbejde, se www.udeskole.dk. Dette er en hjemmeside skrevet af lærere for lærere, rammesat af Dansk Skovforening. Denne hjemmeside kan være en væsentlig inspirationskilde for lærere der gerne vil arbejde med den åbne skole. Det kunne fx være idéer til hvordan man bruger anemoner til at arbejde med matematik eller boldbanen til at undervise i astronomi. Siden har også link til mere teoretiske aspekter og forskningsspørgsmål.

Et statsligt perspektiv

Der har gennem mange år været igangsat forskellige tiltag der kan fremme muligheden for den åbne skole.

Fra Kulturministeriet har man støttet de statsanerkendte museer der tilbyder museumsundervisning til skolelever. Men man har også haft tilskud til fx huskunstnere der arbejder lokalt med eleverne, musikere, børneteatre og filmtilbud. Et nyere tiltag fra Kulturministeriet er etableringen af lokale kulturtjenester der med udgangspunkt i lokalsamfundet skal lette skolernes adgang til de lokale kulturelle tilbud. Der er i slutningen af artiklen henvisning til forskellige hjemmesider.

Undervisningsministeriet har gennem mange år støttet de videnspædagogiske aktivitetscentre. Det er statsstøttede oplevelsescentre hvor børn og voksne får viden og indsigt i natur, historie og videnskab gennem aktiviteter. Disse centre er på finansloven og tilbyder også undervisning til skoleelever. Ministeriet giver desuden tilskud til mange andre tiltag der støtter skolens åbning mod samfundet, bl.a. det landsdækkende NTS (natur, teknik og sundhed)-centeret, Nationalt Videncenter for Historie- og Kulturarvsformidling, Experimentarium m.fl.

Miljøministeriet har fra midten af firserne uddannet et formidlerkorps på ca. 300-400 naturvejledere gennem naturvejlederefteruddannelsen, ordningen hører nu under Friluftsrådet. Naturvejlederne formidler de lokale naturområder og er samtidig også formidlere af en diskussion af en måde at forvalte naturen, bl.a. af Miljøministeriets arealer. Naturvejlederne formidler også til skoleelever.

Uddannelses- og Forskningsministeriet støtter de mange puljer der skaffer mulighed for elevernes rejser uden for Danmark, som fx Erasmus+.

Fødevarerministeriet har tilbudt både digitale undervisningsmaterialer og konkrete undervisningstiltag, fx i samarbejde med den selvejende institution "Madkulturen". Her er et projekt som "Madkamp" en landsdækkende konkurrence for faget madkundskab.

Under Kirkeministeriet findes et landsdækkende netværk af folkekirkelige skoletjenester.

Kommunale initiativer

Først og fremmest har alle kommuner et udbygget samarbejde med andre uddannelsesinstitutioner, fx erhvervsskoler og gymnasier, gennem den kommunale uddannelsesvejledning. Det er ordninger der fremmer overbygningselevernes oplysning og kontakt til uddannelsesinstitutionerne i nærheden. Det er en del af den kommunale uddannelsesvejledning.

Mange kommuner har også igangsat lokale initiativer der skal fremme skolernes mulighed for kontakt til det omgivende samfunds natur- og kulturtilbud. Foruden Københavns Kommune har Aalborg Kommune og Esbjerg Kommune store, velfungerende skoletjenester med tilbud til skolerne, fx til museer og naturvejledere. Her er udviklingsmuligheder og kontakt til folkeskolernes læringscentre med skoleambasadorer der kan udbrede skoletjenesternes indhold til skolerne.

Mange større formidlingsinstitutioner i kommunerne har deres egne lokalt skabte skoletjenester som betjener de besøgende skoleklasser, også fra andre dele af landet. Fx Esbjerg Fiskeri- og Søfartsmuseum, Moesgaard Museum, Nordsø Akvariet, Odense Bys Museer, Kunsten i Aalborg, Vejle Kunstmuseum m.fl. Disse får ofte tilskud fra kommunen da de både støtter lokale skoler og markedsfører kommunen udadtil.

Tværkommunale sammenslutninger formidler tilbud til flere kommuners skoler og muliggør et bredere tilbud end en enkelt mindre kommune kan tilbyde. Kulturtjenesten på Lolland-Falster er et eksempel på dette. Skoletjenesten i København Kommune har i mange år forvaltet landets skolers adgang til hovedstadens og det øvrige Sjællands muligheder primært i forhold til museer. Der er med forbillede fra Skoletjenesten i Københavns Kommune sat et forsøgsprojekt i gang med et Nationalt Netværk af Skoletjenester – et forsøg på at skabe et netværk for skoletjenester i hele landet der kan oplyse om museers og andre kulturinstitutioners undervisningstilbud, se mere på <http://www.skoletjenesten.dk> og nationalt netværk af skoletjenester, <http://www.skoletjenestenetvaerk.dk>.

De har udgivet rapporten: "Kommunernes understøttelse af kulturinstitutionernes undervisning" (2015).

KL, Kommunernes Landsforening, har givet en innovationspris i 2013 til Fredensborg kommune der havde skabt et lokalt hjemmesidekoncept med mulighed for oplysninger og film om hvor skolerne kunne komme ud i lokalområdet. Hjemmesiden fungerede først i Fredensborg Kommune: "Skolen i virkeligheden". Succesen har fået kommunen til at sælge IT-konceptet til flere andre kommuner ifølge Kommunernes Landsforenings blad, *Danske Kommuner*, 2015(11). Konceptet er nu støttet af Friluftsrådet. I *Danske Kommuner*, 2015(11) forklarer den lokale naturvejleder Thomas Nielsen, der har været med til at udvikle hjemmesiden:

"I skal tænke på det som en rejseguide på en antik rejse til det gamle Athen, I skal sammensætte et tilbud med transport, guide, besøg og information."

Mit didaktiske spørgsmål, hvis jeg blev spurgt, ville være om det at åbne skolen mod samfundet og arrangere kontakt til lokalsamfundet er det samme som at tilrettelægge en turisttur til Athen? For mig at se er det ikke det samme. Det indholdsmæssige spørgsmål, nemlig hvad skal kommunernes elever lære når de tager ud, er langt vigtigere at sætte fokus på end de logistiske spørgsmål og beskrivelser af hvad eleverne laver når de kommer ud. Det er altså ikke nok at tilbyde muligheder og aktiviteter når skolerne tager ud, men vigtigst først og fremmest at undersøge og synliggøre hvad det er eleverne har mulighed for at lære når skolerne tager ud.

Foreningsperspektivet

Set fra et foreningsperspektiv er det vigtigt at henvende sig til skoleelever. Hvis man tidligt kan hverve medlemmer til foreningerne og inspirere til frivilligt organisationsarbejde, kan man måske skabe gode faglige og sociale udviklingsmuligheder for børn der ikke nødvendigvis har kendskab til foreningslivet via deres forældre. Men også faglige foreninger kan sprede deres budskaber.

Her er de danske idrætsforeninger tidligt gået på banen i initiativerne for den åbne skole. I Deloitte-rapporten der præsenterer muligheder for en åben skole udgivet af Undervisningsministeriet i januar 2014, optræder mange eksempler fra de danske idrætsforeninger. Som en afdelingsleder udtaler i rapporten: "Elevernes motivation for idræt stiger, når skolen samarbejder med idrætsforeninger om idrætsundervisningen". En organisation som Friluftsrådet samler foreninger som arbejder med natur- og friluftsliv, og har mange tilbud til skoleelever.

I mit arbejde på lærer- og pædagoguddannelsen har jeg fx brugt foreningen Sex og Samfunds undervisningsmaterialer. Dels for at de studerende skulle kende til denne vigtige forenings oplysningsarbejde, dels for at de indbyrdes skulle diskutere og stille

sig kritiske over for hvordan en forening formidler dette emne. De skulle forholde sig til om det var noget de selv ville bruge i pædagogiske sammenhænge.

Det kommercielle perspektiv

Da jeg underviste på efteruddannelsen af lærere sidst i 90'erne, diskuterede vi ivrigt hvorvidt skolen skulle tage imod undervisningstilbud med kommercielle interesser. Bl.a. havde Shell udgivet et fysikmateriale til folkeskolens ældste klasser. Elevernes livsverden er imidlertid oversvømmet med kommercielle tilbud. Det er min opfattelse at man ville svigte eleverne og formålet med folkeskolen hvis ikke man forholder sig til disse kommercielle interesser. I danskundervisningen skal man analysere reklamer, men også i andre fag er det vigtigt at afdække interesser og interessekonflikter hvis man skal leve op til formålet med folkeskolen. Det kan man bl.a. gøre ved at arbejde med kommercielle materialer. Fra det kommercielle udgangspunkt som fx en bank har, er det vigtigt at få fat i så mange kunder og så tidligt som muligt. De laver undervisningsmaterialer til skolens undervisning, fx i matematik. Hvis lærerne vælger at bruge disse materialer, må de selvfølgelig bringe bankens interesseaspekt ind i undervisningen og gøre opmærksom på at banken markedsfører sig selv med materialet. Der er et interesseaspekt i dette, både for eleverne, fx med en højrentekonfirmationskonto, men også for banken med hvervning af nye kunder.

Dansk Industri har også interesse i at støtte de kommende medarbejdere. Der eksperimenteres med skolekontakt til virksomheder og tilknytning af skoleklasser til erhvervslivet gennem projekt <http://jet-net.dk/>, Naturvidenskabernes Hus i Bjerringbro. Nogle virksomheder tilbyder at invitere eleverne indenfor på rundvisning. Det er en prioritering fra virksomhedens side at arbejde med skoler. Som lærer skal man være opmærksom på hvad klassen skal bruge besøget til, og i hvilken sammenhæng det skal bruges. Fra virksomhedens side skal man nøje overveje hvad det er man vil formidle, og om man når målgruppen med denne metode. Alt dette hjælper projekt Jet-Net med til.

De større danske fonde støtter jævnligt idéer og projekter der arbejder for den åbne skole. Dermed kan de også påvirke i hvilken retning skolen kan udvikle sig. Her vil jeg først og fremmest nævne eksempler på fonde med aktuelle tiltag for skoleelever.

TrygFonden støtter fx projektet "Teachout" som undersøger og forsker i den læringsmæssige kvalitet af udeskole. Dette suppleres af Undervisningsministeriet der har igangsat et udviklingsarbejde om "udvikling af udeskole" hvor man støtter det at bruge udeskole som læringsramme. Arbejdet er bl.a. ledet af professionshøjskolen VIA UC. Læs mere om projektet på deres hjemmeside: www.teachout.ku.dk og på www.uvm.dk.

Nordea-fonden har støttet mange initiativer til at åbne skolen mod samfundet, bl.a.

initiativet "Haver til Maver" der arbejder med skolehaver og produktion af fødevarer. <http://havertilmaver.blogspot.dk/>.

Mads Clausens Fond har ydet støtte til opbygningen af det tidligere oplevelsescenter Danfoss Universe – det nuværende "Universe". <http://universe.dk/skoler>.

Lundbeckfonden har støttet både igangsætning af formidlingstiltag og forskning i disse tiltag der kan støtte den åbne skole. Fx projekt "Science-kommuner". <http://danishsciencefactory.dk/science-kommuner>.

Professionshøjskolernes rolle

Der er i det hele taget mange stærke kræfter og interesser der supplerer ministeriets politiske udmelding og tilbyder undervisning og uddannelse. Det er et virvar af muligheder og tilbud lærerne skal operere i. Det kræver en ordentlig grunduddannelse på professionshøjskoler og universiteter og et professionelt, fagligt miljø der støtter den enkelte lærer.

Det er imidlertid også svært for den enkelte formidlingsinstitution at have et større helikopterperspektiv på sit eget arbejde. Når man i en kommune arbejder med at diskutere hvad det er der skal åbnes for skolerne, er det lige så vigtigt at være opmærksom på de medarbejdere der skal formidle på de eksterne institutioner og tilbyde skoleundervisning til skolerne. De kan hurtigt blive små isolerede øer af underholdning. Der skal fokus på hvordan de holder kontakt til hinanden og til skoleverdenen med dens konstante nyeste lovgivning. Det er nemmere i de større byer hvor man har faglige netværk for medarbejderne på de lokale formidlingsinstitutioner, men det er kun mellem formidlingsinstitutionerne internt. Her kunne kommunerne faktisk selv gøre en forskel ved at danne tværfaglige pædagogiske formidlernetværk **sammen** med skolernes læringscentre. Professionshøjskolerne uddanner og efteruddanner pædagoger og lærere, men i professionshøjskoleregi findes også de tidligere amtslige Centre for Undervisningsmidler. Ifølge lovebekendtgørelse 879 af 08/08/2011 skal Centre for Undervisningsmidler tilbyde lærere:

Opgaven som center for undervisningsmidler består i at

- 1) omfatte en samling af undervisningsmidler beregnet til udlån til undervisningsinstitutioner,*
- 2) sørge for information og yde rådgivning og vejledning til lærere m.fl. om undervisningsmidler og deres anvendelse og*
- 3) yde bistand til lærere ved fremstilling af undervisningsmidler til eget brug.*

Stk. 3. Opgaven som center for undervisningsmidler kan bestå i

- 1) kursusvirksomhed over for undervisningsinstitutioner m.fl. og*

2) *pædagogisk og teknisk rådgivning og vejledning til undervisningsinstitutionernes brug af elektronisk net.*

Måden at forvalte denne lovgivning på udøves dog meget forskelligt af de enkelte professionshøjskoler. Dette kan give en skævvridning af tilbuddene til landets lærere. I nogle professionshøjskoler tages udtrykket “skal” og “kan” meget bogstaveligt. Der er skåret i denne vigtige ressource som de mange konsulenter og kurser giver. Centre for Undervisningsmidler udgør en enorm ressource for det samlede skolevæsen. For det første fordi de fagligt har en gruppe af dygtige konsulenter der arbejder både i folkeskolen og på centrene og har kontakter til mange af oplandets lærere. Det betyder de har erfaring med den almindelige folkeskolevirkelighed. For det andet fordi de logistisk kører undervisningsmaterialer ud til alle skoler og på den måde udgør “blodårerne” i det danske skolesystem i forhold til at distribuere materialer. CFU’ere har kontakter til mange lokale lærere og skoler i de distrikter de hører til. De har med et ordentligt økonomisk grundlag mulighed for at udgøre et netværk, en viden og et kursusudbud der kunne støtte både lærerne og de eksterne formidlere i at samarbejde om en åben skole.

Professionshøjskolerne uddanner og efteruddanner både lærere og pædagoger. Det vil sige aktørerne der skal samarbejde med de eksterne formidlere, det kræver både en kritisk og reflektiv uddannelse og en effektiv efteruddannelse. Her har UC Nord og Metropol startet en uddannelse i natur- og kulturformidling, men de enkelte CFU’er kunne tilbyde deres lokale formidlingsinstitutioner mindre kurser og netværk.

Skolens rolle

For en pædagog og en grundskolelærer er det imidlertid det nære samfund omkring skolen der har betydning. Her er skolens forældre en ressource der kan åbne samfundet mod skolen. De har et netværk og et kendskab der kan være en gave for skolen og den enkelte klasse fordi de sociale relationer kan skabe interesse hos eleverne. Der er selvfølgelig et etisk aspekt i dette da nogle forældre vil kunne hjælpe og andre ikke. På den måde vil man kunne fremhæve noget frem for andet, og det kræver en kvalificeret lærer at begå sig i dette felt. Skolens læringscenter kan desuden hjælpe med tilbud, men lærernes egen måde at bruge dem på er det afgørende. Den nye reform kræver mange forandringer i skolen og er en stor udfordring for skolens personale. Ifølge fagbladet *Folkeskolen*, august 2014 har fx lærerne i Københavns Kommune i august 2014 haft en stigning i læreropsigelser på 36,4 procent i forhold til den samme periode 2012.

For en lærer i en klasse, også som medlem af et team, er det en konstant diskussion: Hvad er det der er vigtigt at vide, og hvordan underviser vi i det med de rammer vi

har? Fælles Mål har skærpet og tydeliggjort de indholdsmæssige og politiske krav til skolen, men det er stadig lærernes opgave at afgøre læringsmålene.

Den lokale hjælp er vigtig

Det praktiske, logistiske niveau er af stor betydning. Den enkelte kommune skal give lærerne i deres kommune mulighed for at bruge det nære samfund. Derfor kan en elektronisk hjemmeside være en mulighed der nemt åbner øjnene for det nære miljø, og kan betyde at den enkelte lærer ikke selv behøver at skabe alle sine eksterne kontakter. Kommunen kan understøtte faglige netværk af skoleambassadører/læringscentre og formidlere på de forskellige åben skole-tilbud. Det skal være nemt at få kontakt til fx kommunens tekniske forvaltning og forstå vejen fra kildevand til spildevand og forstå hvordan vi skaffer os af med affald. Den kulturelle udvikling i lokalområdet kan forstås ved hjælp af det lokale museum og det lokale arkiv, hvad fortæller mindstenen på hovedgaden, og hvordan har byens bebyggelse udviklet sig de sidste 200 år? Er der vilje til det, kunne kommunen også gøre det muligt at skabe kontakt til de lokale virksomheder der vil åbne sig mod skolen. Kommunernes Landsforening er ved at opbygge en hjemmeside med den nyeste inspiration til aktiviteter i åben skole og baggrundsrapporter vedr. åben skole. Fra KL-rapporten "Læring i den åbne skole" kommer dette råd til alle skoleledelser, men også kommuner der skal danne netværk for de tilbud om åben skole der findes i kommunen (s. 16):

"Tag fat på drøftelsen af, hvilken organisation, ledelse og kapacitet, der kan opbygges for at sikre, at organisationen kan håndtere og videreudvikle den åbne skole, **uanset hvilke konkrete personer, der er ansat**". (min fremhævnning).

Det er ofte personlige relationer der kan fremme den åbne skole, men omvendt er de også meget sårbare hvis de ikke er en del af kommunens og skolens organisation.

For alle skoler er det logistiske spørgsmål om transport af eleverne meget vigtigt. Derfor er tilskud til evt. transport og personaleforbrug et væsentligt spørgsmål for enhver lærer og skoleleder. Jeg fik engang en tankevækkende øjenåbner om det at tage ud af skolen fra en lærer: *"Det er meget nemmere at blive hjemme; sker der noget med en af eleverne undervejs, kan mit liv være ændret for altid"*.

Fremtiden

Det er fint at der på landsplan og lokalt er hjemmesider, kurser, konferencer og netværk for den åbne skole. Det er dog op til den enkelte skole og dens kommune og deres samspil med lokalsamfundet der er den realistiske ramme for undervisningen i folkeskolen. Her er de lokale virksomheder, institutioner og forældre væsentlige medspillere. Deres åbenhed og medansvar over for skolen er afgørende for hvor me-

get skolen kan nå ud. Men lærernes tid og rum til overvejelse, planlægning og reel undervisning er også væsentlig så opholdet uden for skolen bliver sat ind i en læringsmæssig ramme.

Det første der er vigtigt, er at skolens læringscenter samarbejder med lærerne, ledelsen, forældrene og kommunen om hvilke tilbud der reelt er i deres kommune. Læringscenteret kan være skolens samlende oplysningscenter, eller en særlig skoleambassadør kan udnævnes specielt til denne opgave. Læringscenteret har kontakt til CFU, men kan også sammen med ledelsen på skolen have kontakt til musikskole, ungdomsskole, foreninger, nærliggende museer, naturvejledere og lokalarkiver. Kommunekonsulenterne er dog vigtige når det gælder om at skabe adgang til virksomheder. Det er en opgave der er for stor for det enkelte læringscenter, men det kan sagtens skubbe på med den kontakt det har til forældrene. Kommunen kan også danne kommunale pædagogiske netværk for de formidlere der sidder på de enkelte formidlingsinstitutioner i kommunen. På den måde kan der arbejdes på en konstant pædagogisk udvikling af dem, således at formidlingsinstitutionerne ikke bliver til små isolerede underholdningsøer i det store skoleundervisningshav.

Undervisningen i den åbne skole skal blive undervisning for livet og ikke bare underholdning for skolebørn. Den tid og det rum til overvejelse kræver en meget bevidst og målrettet kommunal skoleforvaltning, en dygtig, lokal skoleledelse på den enkelte skole og et velfungerende, samarbejdende lærerteam der støtter hinanden i arbejdet med den åbne skole.

Læs mere:

Kommunernes Landsforening

<http://www.kl.dk/Fagomrader/Folkeskolen/Folkeskolereformen/Den-abne-skole-ny/>.

Rapport: Læring i den åbne skole 2015 Lokaliseret 6. juli 2015 på <http://www.kl.dk/Page-Files/1295748/laering-i-den-aabne-skole.pdf>

Kulturministeriet

– om åben skole

<http://www.kulturstyrelsen.dk/boern/skoleboern/aaben-skole-samarbejder/eksempler-paa-samabejde/>.

– om kulturtjenester

<http://www.kulturstyrelsen.dk/boern/puljer/lokale-kulturtjenester/>.

Miljøministeriet

Nationalt netværk af skoletjenester

<http://skoletjenestenetaerk.dk/>.

Naturvejlederordningen

<http://www.natur-vejleder.dk/>.

Skolehistorie

www.skole200.dk.

Læs fx antologien *Skolen i virkeligheden* fra Forlaget Unge Pædagoger (2013) redigeret af Trine Hyllested og Connie Stendal Rasmussen.

Skolen i virkeligheden

<http://skolenivirkeligheden.dk/>.

Skoletjenesten

<http://www.skoletjenesten.dk/>.

Udeskolenetværk

www.udeskole.dk

Undervisningsministeriet

– Deloitte-rapporten: “Den åbne skole”.

<http://www.uvm.dk/~media/UVM/Filer/Folkeskolereformhjemmeside/2014/Marts/140304%20Inspirationskatalog%20om%20den%20aabne%20skole.pdf>.

– Udvikling af udeskole

<http://www.uvm.dk/~media/UVM/Filer/Folkeskolereformhjemmeside/2014/Okttober/141010%20Notat%20om%20projektet%20Udvikling%20af%20Udeskole.pdf>.

Virksomhedssamarbejde

<http://jet-net.dk/>.

Rapport: *Kommunernes understøttelse af kulturinstitutionernes undervisning*. (2015).